

Дејан Пилиповић¹

ПРЕГЛЕДНИ ЧЛАНАК

**ПОГЛЕД НА АКТУЕЛНУ СУДСКУ ПРАКСУ У
ОДАБРАНИМ ЗЕМЉАМА У ВЕЗИ СА СЛУЧАЈЕМ
„ШВАЈЦАРАЦ“**

doi: 10.7251/SPMSR1750179P

***Апстракт:** Аутор у раду указује на правне проблеме који су настали у примијени права у вези са случајем „швајцарац“ и објашњава основне правне категорије битне за разумијевање разматране проблематике у судској пракси. Ради се о проблему у погледу уговора о кредиту са валутном клаузулом у швајцарском франку насталом услед „скока“ швајцарског франка. Стављен је акценат на проучавање судске праксе у Републици Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини (РС и ФБиХ) и Републици Хрватској (и ЕУ). С тим у вези, аутор синтетичким погледом на доступну судску праксу у одабраним земљама издваја, из бројних судских одлука, правна питања којима су се бавили судови, наводећи и аргументе судова које сматра значајним за разумијевање изнесених ставова. Судови датих земаља су, некада, различито одговорили на спорна (облигационоправна) питања, па аутор увиђа те различитости, али и заједничке особине и покушава дати коментар о стању судске праксе.*

***Кључне ријечи:** судска пракса, случај швајцарац, уговор о кредиту, валутна клаузула, швајцарски франак*

¹ Мастер права, асистент на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци. E-mail: d.pilipovic@pravobl.org

1. УВОД: СЛУЧАЈ „ШВАЈЦАРАЦ“ - ШТА ЈЕ ТО?

У посљедње вријеме, у јавности се воде стручне расправе и дебате поводом тзв. случаја „швајцарац“. О чему се ради? Наиме, у периоду претежно 2007-2008. године банке су одобравале кредите грађанима путем уговора о кредиту. Банке су одобравале кредит у одређеном износу швајцарских франака (CHF прерачунате у домаћу валуту) стављајући на располагање новчана средства кредита у домаћој валути, те су корисници кредита враћали, односно плаћали рату кредита по одређеном курсу швајцарског франка прерачунаог у домаћу валуту. Такође, банке су уговарале и друга средства обезбјеђења потраживања, посебно због тога што се у овим случајевима претежно ради о дугорочним стамбеним кредитима, уз уговарање промјенљиве каматне стопе. Наглим скоком швајцарског франка, настали су проблеми при отплати ануитета, јер су због везаности за швајцарски франак, рате кредита корисника кредита значајно порасле. То је проузроковало и судске процесе, гдје су корисници кредита постављали тужбене захтјеве управљене на примјену разних правних института с циљем обарања разних уговорних одредби. Тек тада, рекли бисмо, отворила се „Пандорина кутија“ што је довело до претресања разних правних питања у вези са овим кредитима у пракси. Овај проблем је временом прерастао у друштвени, што је узроковало оснивање разних удружења грађана - корисника кредита. И не само то, него је проузроковао и ангажовање и посленика правне струке, већу активност суда, али је постао и психолошки проблем за погођена лица, јер је општепознат и јавно представљен утицај ових проблема на кориснике, који због нових околности, морају да враћају знатно више рате кредита. Дакле, најкраће речено, ријеч је о проблему у погледу уговора о кредиту са валутном клаузулом у швајцарском франку насталом усљед скока швајцарског франка. Напријед описани догађај се у јавности назива случај „швајцарац“, који има правну (судску и теоријску), социолошку и економску димензију.

Уговор о кредиту је уговор којим се банка обавезује да стави кориснику кредита на располагање одређени износ новчаних средстава на одређено или неодређено вријеме за неку намјену или без намјене, а корисник се обавезује да банци плаћа уговорену камату и добијени износ новца врати на начин и у вријеме утврђено уговором.² Као уговорне одредбе јављају се

2 Чл. 1065 Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85,

и валутне клаузуле и промјенљиве каматне стопе. Наиме, валутна клаузула представља одредбу уговора којом се новчани износ изражен у једној валути чини зависним од вриједности друге, најчешће стране, стабилније валуте ради заштите вриједности новца.³ Камата⁴ је цијена која се плаћа за коришћење средстава банке, а ако је изражена у проценту, тада се ради о каматној стопи, која се, у овим случајевима, састоји из фиксног дијела одређеног у проценту (маржа банке) који се не мијења током трајања отплате кредита и промјенљивог дијела каматне стопе који зависи нпр. од кретања индекса каматних стопа-*LIBOR*-а.⁵ Међутим, како су ови наизглед јасни правни институти, као и неки други (раскид, ништавост уговора и сл. који ће бити укратко наведени на појединим мјестима) нашли примјену у пракси, а у вези са случајем „швајцарац“, остаје да се види кроз проучену судску праксу одабраних држава. Синтетичким погледом на доступну актуелну судску праксу ћемо издвајати, из бројних судских одлука, правна питања којима су се бавили судови, и навести аргументе судова које сматрамо значајним за разумијевање изнесених ставова. Иста може бити основ за продубљене научне анализе, али може бити од користи и правницима практичарима.

2. СИНТЕТИЧКИ ПОГЛЕД НА АКТУЕЛНУ СУДСКУ ПРАКСУ У ОДАБРАНИМ ЗЕМЉАМА

2.1. Јудикатура у Републици Србији

У Републици Србији су првостепени и другостепени судови рјешавали о неколико спорних питања у вези са темом овог рада, и то: а) питање ништавости одредбе уговора (о кредиту са валутном клаузулом) о промјенљивој каматној стопи и посљедицама поништаја ове уговорне одредбе у

45/86, 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“, бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, у даљем тексту: ЗОО). Вид. више Мара Тодоровић, „Уговор о кредиту“, *Правни живот*, 4-5 (1989), 741-752.

3 Вид. више Витомир Поповић, „Уговор о кредиту и валутна клаузула у страниј валути“, *Правна ријеч*, 29 (2011), 20-22.

4 У употреби је и термин лихва. Вид. Зоран Васиљевић, *Права и обавезе из уговора о кредиту*, (Бања Лука: 2015), 110.

5 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 650/15 од 01.04.2015. године. Вид. више Витомир Поповић, „Уговор о кредиту и валутна клаузула у страниј валути“, *Правна ријеч*, 29 (2011), 19-20.

контексту враћања више плаћеног износа, б) питање дозвољености уговарања валутне клаузуле у швајцарском франку код уговора о дугорочном стамбеном кредиту и в) питање раскида ових уговора због промијењених околности. Судови су дошли у позицију да одлучују о овим питањима поводом тужби корисника кредита у којима су постављени тужбени захтјеви којима се тражи да суд утврди ништавост уговорних одредаба о промјенљивој каматној стопи и у вези са тим потраживању више плаћеног износа, тужбени захтјеви да се утврди ништавост уговора о кредиту са валутном клаузулом у швајцарском франку, те они којима се тражи раскид уговора због промијењених околности. Најчешће се ради о уговорима о дугорочном стамбеном (динарском) кредиту са валутном клаузулом у швајцарском франку (CHF), при чему је проблем настао због раста вриједности швајцарског франка, што је проузроковало вишеструко повећање мјесечне рате кредита.

У погледу одлучивања о ништавости уговорне одредбе о промјенљивој каматној стопи, првостепени и другостепени судови сматрају да је апсолутно ништава наведена одредба.⁶ Шта више, корисник кредита има правни интерес за подношење тужбе за утврђивање ништавости ове одредбе без обзира на то што је банка почев од 01.12.2011. године „вратила“ камату на иницијални ниво, односно што је одлучила да не користи овлашћења из те одредбе уговора, а у вези са чл. 54 Закона о заштити финансијских услуга („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/11).⁷ Дакле, може се говорити о уједначеној судској пракси у Републици Србији.⁸ У предметним уговорима је садржана одредба да банка може мијењати висину каматне стопе у складу са актима своје пословне политике који регулишу висину и начин обрачуна камате.⁹ Аргументација судова, изложена у образложењу-

6 Апсолутно ништави су они правни послови који су супротни принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима (чл. 103 ст. 1 ЗОО), тј. којима се вријеђају општи интереси друштва. Вид. више Бранко Мораит, *Облигационо право*, (Бања Лука: Комесграфика, 2010), 247-248.

7 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5312/15 од 01.10.2015. године, *Билтен Апелационог суда у Београду*, 8/2016, 77-78.

8 Весна Субић, „Банкарски уговор о динарском кредиту са валутном клаузулом, пуноважност и раскид - приказ судске праксе“, *Грађанска секција - Округли сто „О спорним питањима примене права у грађанској материји“*, (Врњачка Бања: 2016), 6.

9 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 650/15 од 01.04.2015. године. Банке су, у складу са том одредбом, повећавале промјенљиви дио каматне стопе правдајући то промјенама вриједности либора, еурибора као и другим промјенама на банкарском тржишту.

ма судских одлука, се може сумирати на слједећи начин. Одредба уговора о кредиту која овлашћује банку да може да мијења висину каматне стопе у складу са актима своје пословне политике који регулишу висину и начин обрачуна камате је супротна правилима о одређености, односно одредивости предмета обавезе.¹⁰ Нормативни основ за своју аргументацију судови налазе у одредбама чл. 46 ст. 2, чл. 47 и чл. 103 ст. 1 ЗОО.¹¹ Суд сматра да у вријеме закључења уговора висина каматне стопе није била нити одређена нити одредива. Као додатни разлог за то, суд наводи да је одређивање садржине предметне обавезе препуштено искључиво вољи друге уговорне стране (банке), тј. да је та могућност дата једнострано.¹² Шта више, банка то може чинити без закључења посебног анекса уговора.¹³ Такође, банка се на тај начин осигурала од заједнички преузетог ризика (кретања висине уговореног индекса каматне стопе на одређеном тржишту који се не може са извјесношћу предвидјети) коришћењем своје економске позиције у односу на корисника кредита на начин да су кориснику кредита наметнути неправични услови уговарања.¹⁴ Судови налазе да је оваква одредба уговора супротна и начелима облигационог права: равноправности страна, начелу забране злоупотребе права, начелу забране стварања и искориштавања монополског положаја, уздржавања од поступака којима се отежава извршење обавезе друге стране из чл. 18 ст. 3 ЗОО¹⁵, те начелима забране повреде добрих пословних обичаја и савјесности и поштења.¹⁶ Ипак, закључује се да промјенљива каматна стопа мора бити јасно дефинисана уговором о

10 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5312/15 од 01.10.2015. године, *Билтен Апелационог суда у Београду*, 8/2016, 79. Вид. и пресуду Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 650/15 од 01.04.2015. године и пресуду Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5432/14 од 03.06.2015. године.

11 Одредбе говоре о ништавости, између осталог, ако је предмет обавезе неодређен или неодредив. Сматрамо да је цјелисходно позивање и на чл. 105 ЗОО који говори о дјелимичној ништавости, односно ништавости неке одредбе уговора.

12 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5312/15 од 01.10.2015. године, *Билтен Апелационог суда у Београду*, 8/2016, 79.

13 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 560/15 од 10.06.2015. године.

14 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5312/15 од 01.10.2015. године, *Билтен Апелационог суда у Београду*, 8/2016, 79.

15 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5312/15 од 01.10.2015. године, *Билтен Апелационог суда у Београду*, 8/2016, 79.

16 Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 560/15 од 10.06.2015. године.

кредиту, односно промјенљиви елементи морају бити такви да на њих не може утицати једнострана воље ниједне уговорне стране, односно уговорним странама се не смије омогућити једнострано повећање каматне стопе.¹⁷

У погледу посљедица поништења уговорне одредбе о промјенљивој каматној стопи, а по захтјеву корисника кредита, првостепена судска пракса у Републици Србији једногласно стоји на становишту „да су банке дужне да корисницима кредита врате разлику између онога што су корисници кредита плаћали уплатом месечних ануитета и онога што је требало да плате, јер је отпао правни основ по коме су корисници кредита плаћали банци рату кредита у већем износу него што је требало, а у смислу члана 210. Закона о облигационим односима“.¹⁸ Али, судови различито поступају када је у питању валута у којој банка треба да изврши враћање (динари или девизе у динарској противвриједности на дан исплате) и у погледу камата на ове износе (на сваки појединачни мјесечни износ који су више плаћали банкама од дана уплате тог износа до коначне исплате или од дана подношења тужбе).¹⁹

У погледу дозвољености уговарања валутне клаузуле у швајцарском франку код уговора о кредиту постоји уједначено поступање судова који сматрају да је дозвољено уговарање овакве одредбе. Тако, на примјер, у једном случају суд констатује да „није спорно да је у тренутку закључивања предметног уговора било дозвољено уговарање валутне клаузуле, уговор није ништав од закључења“.²⁰ У одговорима које даје Привредни апелациони суд на питања привредних судова, се истиче, код одговора на питање број 19: „Валутна клаузула представља инструмент заштите од ризика промене девизног курса, код кога се износ обавезе, односно потраживања уговара у девизама, с тим што се плаћање, односно наплаћивање врши у динарској противвредности. Валутна клаузула се најчешће уговара ради заштите повериоца, са циљем спречавања умањења реалне вредности потраживања или његовог обезвређивања услед промене вредности новца протеклом времена. Појам валутне клаузуле је прописан напред наведеном одредбом члана 2. Закона о девизном пословању, а могућност уговарања исте је такође

¹⁷ *Ibid.*,

¹⁸ Весна Субић, „Банкарски уговор о динарском кредиту са валутном клаузулом, пуноважност и раскид - приказ судске праксе“, *Грађанска секција - Округли сто „О спорним питањима примене права у грађанској материји“*, (Врњачка Бања: 2016), 6-7.

¹⁹ *Ibid.*, 3-4 и 7.

²⁰ Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, бр. Гж. 1781/16 од 01.09.2016. године.

прописана одредбом члана 34. истог закона. Уговарање валутне клаузуле допуштено је и према члану 395. Закона о облигационим односима, који предвиђа да ако новчана обавеза гласи на плаћање у некој страниој валути или злату, њено испуњење се може захтевати у домаћем новцу по курсу који важи у тренутку испуњења обавезе. Ограничење је да се валутна клаузула може користити само као мерило вредности обавезе која се мора измирити у домаћој валути, по курсу који важи у тренутку испуњења.²¹ Када је банка кориснику кредита одобрила кредит у швајцарским францима у динарској противвриједности и када је извршила уплату динарске противвриједности одређеног износа швајцарских франака, тиме је банка искористила могућност уговарања у девизама уз обавезу плаћања и наплаћивања у динарима, а чиме је фактички закључен (динарски) уговор о кредиту са девизном или валутном клаузулом. Овако закључен уговор представља дозвољен правни посао у складу са наведеним законским одредбама.²²

У погледу раскида уговора због промијењених околности, судска пракса није јединствена и кретала се од схватања првостепених судова о немогућности примјене овог облигационоправног института, преко другачијих схватања другостепених судова, до посљедњих позитивних одлука судских инстанци о раскиду предметних уговора због промијењених околности. Иначе, ако послѣје закључења уговора наступе околности које отежавају испуњење обавезе једне стране, или ако се због њих не може остварити сврха уговора, а у једном и у другом случају у тој мјери да је очигледно да уговор више не одговара очекивањима уговорних страна и да би по општем мишљењу било неправично одржати га на снази такав какав је, страна којој је отежано испуњење обавезе, односно страна која због промијењених околности не може остварити сврху уговора може захтијевати да се уговор раскине.²³ Ово посљедње резонување судова се могло наслути-

21 Одговори на питања привредних судова који су утврђени на сједници Одјељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 03.11.2015, 04.11.2015. и 26.11.2015. и Одјељења за привредне преступе и управно-рачунске спорове од 30.11.2015, *Билтен судске праксе привредних судова*, 4/2015.

22 Одговори на питања привредних судова који су утврђени на сједници Одјељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 3.11.2015, 4.11.2015. и 26.11.2015. и Одјељења за привредне преступе и управно-рачунске спорове од 30.11.2015, *Билтен судске праксе привредних судова*, 4/2015.

23 Вид. чл. 133-136 ЗОО. Вид. више Слободан Перовић, *Облигационо право*, (Београд: 1980), 421-437.

ти у одлукама Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 598/16 од 03.02.2016. године и Привредног апелационог суда, бр. Пж. 924/15 од 27.08.2015. године када су закључили да се не могу прихватити одлуке првостепених судова да се одбију тужбени захтјеви корисника кредита за раскид уговора због промијењених околности, јер су исти сматрали да скок швајцарског франка у односу на динар не представља битно промијењену околност, већ су истакли да првостепени судови требају поново испитати све услове за раскид уговора због промијењених околности уз извођење доказа вјештачењем путем вјештака економско-финансијске струке. Коначно, пресудом Апелационог суда у Новом Саду бр. Гж. 1781/16 од 01.09.2016. године одбијена је жалба банке и потврђена пресуда Вишег суда у Новом Саду бр. П. 27/2015 од 11.02.2016. године којом је усвојен тужбени захтјев тужилаца - корисника кредита и раскинут је уговор о дугорочном стамбеном кредиту усљед битно промијењених околности. Тужиоци су поставили и евентуални тужбени захтјев у којем су тражили да суд утврди уговорне одредбе о кредиту са валутном клаузулом у швајцарском франку као противне јавном поретку и да измијени ове одредбе тако да кредит буде доступан у еврима у динарској противвриједности обрачунатој по куповном тржишном курсу за девизе банке на дан повлачења кредита, али о истом није требало одлучивати с обзиром на усвојени главни тужбени захтјев. Апелациони суд у Новом Саду сматра „да су испуњени услови за раскид предметног уговора о дугорочном стамбеном кредиту због промијењених околности имајући у виду да је након закључења истог уговора дошло до скока валуте СНФ²⁴ независно од воље уговарача, да исти корисници кредита нису могли предвидети, услед чега је висина обавезе њих као корисника кредита знатно увећана те отежава испуњење уговорних обавеза и не одговара очекивањима корисника кредита“²⁵, те је „доведена у питање сврха тог уговора (враћање реалне вриједности добијеног новца и примерене накнаде за коришћене тог новца)“²⁶. Судови закључују и да се не може сматрати да су корисници кредита са просјечном пажњом могли приликом закључења уговора о кредиту очекивати и претпоставити да ће доћи до енормног раста курса СНФ²⁷

24 Наведено је суд утврдио вјештачењем.

25 Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, бр. Гж. 1781/16 од 01.09.2016. године.

26 Пресуда Вишег суда у Новом Саду, бр. П. 27/2015 од 11.02.2016. године.

27 Тај раст курса СНФ-а је у висини од 129 % од дана закључења уговора у односу на динар, односно повећање курса СНФ-а је за 46% више у односу на раст курса еура у наведеном периоду. Вид. пресуду Вишег суда у Новом Саду, бр. П. 27/2015 од 11.02.2016.

након закључења уговора, те да је обавеза враћања постала превелика, што је у супротности са начелом једнаке вриједности узајамних давања, те да се не ради о уобичајеном ризику који странке преузимају у пословном промету. Надаље, суд је утврдио да не треба посебно утврђивати правни интерес тужиоца - корисника кредита, јер се ради о преображајној тужби, те да суд није везан судском праксом као извором права. Претходно наведеним аргументима суд је одговорио на тврђења туженог - банке да тужилац нема правни интерес за подношење тужбе за раскид уговора, да нижестепени суд није цијенио општи интерес, нити нормалан ризик код оваквих уговора, као ни то да пад вриједности новца у инфлаторним условима се не сматра непредвидивом околношћу код раскида уговора због промијењених околности, а према ранијој судској пракси.²⁸

2.2 Јудикатура у Црној Гори

На основу уговора о стамбеном кредиту закљученог 2007. године, према доступној пракси у Црној Гори, тужилац је одобрио туженом (којег тужи ради исплате дуга) дугорочни кредит у СНФ-у, а у противвриједности у еурима, при чему је за обрачун вриједности дуга коришћења валутна клаузула тако да се износ дуга на дан закључења уговора утврђује у швајцарским францима, а прерачунава у еуре на дан пуштања кредита на коришћење, те на дан отплате сваког ануитета и свих других дуговања корисника кредита. Уједначена је пракса првостепеног и другостепеног суда у погледу могућности позивања на промијењене околности које се нису могле предвидјети, као и у погледу рокова за захтијевање поништаја уговора због прекомјерног оштећења. Судови сматрају да, у конкретном случају, не постоје промијењене околности које се нису могле предвидјети (институт раскида или измјена уговора због промијењених околности) и да “чињеница да је вриједност швајцарског франка порасла у односу на еуро од дана преноса средстава кредита до дана подношења тужбе за 34,88 %, а на дан писања налаза 38,89 %, не представља промјењену околност, код чињенице да су тужилац и тужени уговорили валутну клаузулу.”²⁹ Су-

године.

28 Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, бр. Гж. 1781/16 од 01.09.2016. године.

29 Вид. пресуду Вишег суда у Подгорици, бр. Гж. 5754/12-11 од 01.10.2013. године и Основног суда у Подгорици, бр. П 4839/11 од 08.11.2012. године.

дови једногласно налазе да су прошли рокови у којима је тужени могао захтијевати поништај уговора због прекомјерног оштећења.³⁰ Дакле, судови се нису бавили условима и другим суштинским питања у вези са примјеном института прекомјерног оштећења на овај случај. Међутим, различити су ставови у вези са уговарањем и камате и валутне клаузуле у погледу очигледне несразмјере престација. Другостепени суд сматра да „по правилу банке не могу користити двије или више заштитних клаузула за очување вриједности капитала и уговорена камата представља приход банке за пласирани капитал и цијену за ризик који банка преузима пласманом свог капитала“, те да би „у конкретном случају произилазило да је банка остварила приход и кроз уговорену камату и примјеном валутне клаузуле³¹, па је првостепени суд требало да има у виду да судску заштиту не уживају они правни послови који би учесницима у облигационим односима доносили несразмјерну имовинску корист“. ³² Виши суд даље наводи: „У поновном поступку првостепени суд ће позвати вјештака финансијске струке да се изјасни колики је приход тужилац (банка) остварио кроз уговорену каматну стопу и примјеном валутне клаузуле, колики је био уобичајени приход који се остваривао за пласирани капитал кроз кредите са ризицима као што су били у конкретном случају, након чега ће у овој правној ствари моћи да донесе правилну и закониту одлуку претходно цијенећи да ли би приход тужиоца (банке) изражен кроз уговорену каматну стопу и примјеном валутне клаузуле представљао очигледну несразмјеру између престација“. ³³ Овакав став суда је упућујући и може даље да детерминише судску праксу у овим питањима. Али, даље рјешење овог проблема се кретало ка законодавној интервенцији, која је изазвала и одређене контроверзе у примјени Закона о конверзији кредита у швајцарским францима у еуре³⁴, па се Основни суд у Подгорици обратио Врховном суду Црне Горе ради давања одговора на спорно питање. Врховни суд је заузео правни став да се „Закон о конверзији кредита у швајцарским францима примјењује и када је банка то потра-

30 Вид. пресуду Вишег суда у Подгорици, бр. Гж. 5754/12-11 од 01.10.2013. године.

31 Трговачки суд у Загребу сматра да није добра пракса уговарања истовремено валутне клаузуле и промјенљиве каматне стопе због високог ризика за просјечног потрошача. Вид. пресуду и рјешење Трговачког суда у Загребу, бр. П-1401/2012 од 04.07.2013. године.

32 Пресуда Вишег суда у Подгорици, бр. Гж. 5754/12-11 од 01.10.2013. године.

33 *Ibid.*,

34 „Службени лист Црне Горе“, бр. 46/2015.

живање уступила и на све пријемнике потраживања без обзира да ли је пријемник Комерцијална банка или финансијска организација или треће лице.³⁵ У вези са тим, је, између осталог, и Закон о допунама Закона о конверзији кредита у швајцарским францима у еуре.³⁶

2.3. Јудикатура у Босни и Херцеговини (РС и ФБиХ)

На основу доступних судских одлука, у *Републици Српској* је присутно различито поступање првостепених и другостепених судова. Првостепени суд је усвајао тужбене захтјеве корисника кредита којима је тражено да се утврди да је правно ништава одредба уговора о дугорочном кредиту уз валутну клаузулу у швајцарском франку (CHF) у вези са промјенљивом каматном стопом; којима је тужена - банка обавезана да кориснику кредита омогући отплату преосталог дијела кредита конверзијом кредита у КМ по истом курсу који је примјењиван при исплати кредита, без могућности банке да својевољно и једнострано мијења уговорену каматну стопу, те којима је тражена исплата више плаћеног износа са затезним каматама (неосновано обогаћење) по основу курсних разлика насталих примјеном валутне клаузуле и по основу незаконито обрачунатих каматних стопа (разлике између уплата корисника кредита и висине ануитета кредита ускађених са тржишном вриједношћу LIBOR-а, уз обавезу банке да план отплате кредита усклади са каматном стопом која је усклађена са годишњим LIBOR-ом.³⁷ Насупрот томе, другостепени суд је потврђивао дио тужбеног захтјева који се односи на исплату кориснику кредита више плаћеног износа због незаконито обрачунатих каматних стопа (разлике између уплата корисника кредита и висине ануитета кредита ускађених са тржишном вриједношћу LIBOR-а, уз обавезу банке да план отплате кредита усклади са каматном стопом која је усклађена са годишњим LIBOR-ом, док је претходно наведени први дио тужбеног захтјева одбијао као неоснован, преиначујући првосте-

35 Вид. Правни став Врховног суда Црне Горе, Су. I бр. 166-2/16 од 10.06.2016. године. Ово је у складу са одредбама ЗОО о цесији које предвиђају да пријемник има према дужнику иста права која је уступилац имао према дужнику до уступања.

36 „Службени лист Црне Горе“, бр. 59/2016.

37 Првостепени суд је одбио дио тужбеног захтјева којим је корисник кредита тражио да се утврди ништавост заснивања заложног права у вези са предметним уговором. Вид. пресуду Основног суда у Бањој Луци, бр. 71 0 П 150675 12 П од 20.12.2013. године.

пену пресуду.³⁸ Дакле, судови су одлучивали о неколико питања: А) законитости уговарања кредита са валутном клаузулом у швајцарском франку и слиједом тога о конверзији у КМ преосталог дијела кредита и о могућности забране да банка својеволно и једнострано мијења уговорену каматну стопу³⁹, Б) враћању више исплаћеног износа (неосновано обогаћење банке): 1. по основу курсних разлика насталих примјеном валутне клаузуле и 2. по основу незаконито обрачунатих каматних стопа и слиједом тога о питању могућности обавезивања банке да план отплате кредита усклади са каматном стопом која је усклађена годишњим LIBOR-ом.

У погледу питања под А) и Б.1. постоји различита пракса првостепеног и другостепеног суда. Другостепени суд, насупрот пресуди основног суда, сматра, иако се ради о унапријед, на типском образцу припремљеном уговору од стране банке, да је „опште познато да су уговори о кредиту уз валутну клаузулу, гдје главница кредита зависи од курса неке стране валуте (швицарски франак, еуро и сл.), уобичајени у правном промету и да није спорно да се ова клаузула често користи, те је као таква разумљива и просјечном потрошачу, а уговарање валутне клаузуле која се веже за СНФ није било забрањено код кредитног пословања у вријеме закључења уговора, као ни у току отплате ни једним позитивним законским прописом на нивоу Републике Српске, односно БиХ.“ Таква могућност уговарања постоји и према Закону о измјенама и допунама Закона о банкама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 116/11), као и према чл. 395 ЗОО, при чему предметни уговор није супротан ни одредбама чл. 19 ст. 2. и 3 Закона о девизном пословању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 96/03), јер се не ради о девизном кредиту, већ кредиту везаним за валутну клаузулу. Корисник кредита је уплаћивао рате кредита по средњем курсу СНФ прерачунатом у КМ на дан уплате рате кредита.⁴⁰ Надаље, суд закључује да ништа не указује да одредбе уговора о кредиту са валутном клаузулом нису биле јасне или да корисник кредита није закључио исти на основу слободне и озбиљне воље, па се може прихватити да је кориснику кредита било познато приликом закључења кредита да „исти закључује уз тзв. валутну

38 Пресуда Окружног суда у Бањој Луци, бр. 71 0 П 150675 14 Гж од 09.02.2016. године.

39 Другостепени суд не образлаже посебно одбијање дијела захтјева: „без могућности тужене да својеволно и једнострано мијења уговорену каматну стопу.“ Пресуда Окружног суда у Бањој Луци, бр. 71 0 П 150675 14 Гж од 09.02.2016. године.

40 Вид. пресуду Окружног суда у Бањој Луци, бр. 71 0 П 150675 14 Гж од 09.02.2016. године.

клаузулу фиксирану за швајцарски франак и да ће рата кредита зависити од стабилности швајцарског франка“, те да предметни уговор није супротан ни начелу једнаке вриједности узајамних давања из чл. 15 ЗОО, као ни другим начелима.⁴¹ Како овакве клаузуле уговора о кредиту нису супротне принудним прописима, тј. пуноважне су, то је суд тражења корисника кредита, која смо формулисали, односно навели под А. и Б.1. одбио као неоснована.

У погледу питања под Б.2. постоји уједначена пракса првостепеног и другостепеног суда, јер судови оправдано сматрају да банка није била овлашћена да повећава уговорену фиксну каматну стопу (маржа) ни онда када је то увећање последица смањења промјенљивог дијела каматне стопе везаног за LIBOR фиксираног на 31.12. за наредни дванаестомјесечни период отплате, а што је банка чинила својим интерним одлукама када би тржишна вриједност LIBOR-а падала. Овај став суда не мијења ни чињеница да је банка обавјештавала клијента о промјени ануитета, ни чињеница да клијент није тражио раскид уговора, као ни то да није задржао право враћања исплаћеног нити је плаћао да би избјегао принуду, јер је банка као финансијска организација требала да поступа са пажњом доброг привредника.⁴² Због тога, корисник кредита као тужилац има право на исплату разлике између уплата кредита и висине ануитета кредита усклађених са тржишном вриједношћу LIBOR-а, по основу чл. 210 ЗОО (неосновано обогаћење), као и затезну камату од момента задржавања стеченог без основа. У том погледу, због нестручно датог налаза и мишљења вјештака, суд је вратио одлучивање о том питању првостепеном суду на поновни поступак, уз упуту да се висина има утврдити на сваки мјесечни износ доспјеле обавезе од стране банке па до коначне исплате, а збрајањем тако добијених мјесечних износа ће се утврдити да ли је законска камата прешла износ главног дуга.⁴³ У вези са претходним удовољеним тражењем на основу чл. 210 ЗОО, корисник кредита може основано истицати, чему су судови такође удовољили, да остаје при испуњењу уговора о кредиту према чл. 124 ЗОО, слиједом чега судови банку обавезују да план отплате кредита усклади са каматном стопом која је усклађена годишњим LIBOR-ом, како је то садржано у одредби уговора који постоји између страна.

⁴¹ *Ibid.*,

⁴² *Ibid.*,

⁴³ Уочљиво је да се износ те камате изражава у домаћој валути и да се моменат од којег се рачуна, као и валута исплате нису поставили као проблематични. Пресуда Окружног суда у Бањој Луци, бр. 71 0 П 150675 14 Гж од 09.02.2016. године.

Досадашња пракса судова у Републици Српској показује да су пуно-важне одредбе уговора о кредиту са клаузулом у швајцарском франку, па стога нема мјеста ни тражењу конверзије тих кредита пред судом нити исплате износа на име курсних разлика, а да је неправилно повећање фиксне каматне стопе у одређеним периодима у вези са промјенама промјенљивог дијела, што за посљедицу има досуђивање враћања више плаћеног износа кориснику кредита и обавезивање банака да план отплате кредита усклади са каматном стопом која је усклађена годишњим LIBOR-ом.

У *Федерацији БиХ*, поступање судова је неуједначено, а о уједначавању судске праксе се може говорити тек након доношења Правних схватања Врховног суда Федерације БиХ, бр. 58 0 П 135023 16 Спп од 25.05.2016. године поводом захтјева Опћинског суда у Мостару за покретањем поступка рјешавања спорних правних питања произашлих из предмета који се односе на уговоре о кредиту са валутном клаузулом у швајцарским францима. Судска пракса у ФБиХ је ишла у правцу давања одговора на питања: а) класификације предметних уговора о кредиту као девизних или уговора са валутном клаузулом, б) дозвољености закључивања оваквих уговора, б) (не)одређености или (не)одредивости обавезе корисника кредита да плаћа промјенљиву каматну стопу и у вези са тим (не)јасноће предметне одредбе. У вези са тим, Врховни суд ФБиХ се изјаснио да: а) „уговори о кредиту закључени између физичких лица и банака у швајцарским францима, чија је исплата извршена у КМ, у којој валути се врши отплата ануитета и плаћање камата, представљају уговоре са валутном клаузулом“, б) „Законом о девизном пословању у ФБиХ⁴⁴ предвиђена је могућност закључења оваквих уговора између домаћих физичких лица и банака, па се не ради о ништавом правном послу у смислу члана 103.⁴⁵ и 105.⁴⁶ Закона о облигационим односима“, в) „одредба уговора о кредиту која се односи на промјенљиву каматну стопу која садржи тачно одређење фиксног и варијабилног дијела каматне стопе је довољно одредива с аспекта предмета обавезе, па не представља ништаву одредбу у смислу члана 47.⁴⁷ Закона о

44 „Службене новине ФБиХ“, бр. 35/98 и 47/10.

45 Ништавост уговора противног принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима.

46 Говори о дјелимичној ништавости.

47 Одредба говори о ништавости уговора у случају када је предмет обавезе немогућ, недопуштен, неодређен или неодредив.

облигационим односима⁴⁸. *Валутна клаузула* је инструмент обезбјеђења за банку којим се штити од губитка вриједности домаће валуте, а она представља уговарање вриједности обавезе у девизама с тим што се плаћање врши у КМ према чл. 395. ЗОО ФБиХ, а о чему се ради, према мишљењу Врховног суда, у предметном случају. Истиче се да су у ранијим одлукама првостепени судови сматрали да се ради о девизном кредиту, те да није било допуштено уговарање валутне клаузуле у СНФ-у у вријеме закључења предметних уговора о кредиту.⁴⁹ Позитивним прописима, посебно ЗОО и Законом о девизном пословању из 2010. године, је дозвољено уговарање у девизама у ФБиХ, а да се плаћање и наплаћивање врши у КМ.⁵⁰ Према схватању Врховног суда ФБиХ, уговорена *промјенљива каматна стопа* је била одредива јер је садржавала одређене параметре помоћу којих се могла одредити њена висина. Суд констатује да је „у вријеме закључења уговора каматна стопа била одређена, али да се мијењала током постојања уговора у складу са једностраним одлукама и другим актима банке, чиме су обје стране преузеле ризик...“ Банка је обрачунавала камату мјесечно по средњем курсу СНФ на дан отплате, али методологија израчунавања није била одређена. Али, чак и без обзира на то, као и поред тога што се ради о типском уговору, ове одредбе нису биле нејасне јер су биле одредиве, што суд образлаже тиме да су корисници кредита добијали нове планове отплате, а и путем одлука банке су имале могућност информисања о промјени каматне стопе, те је и посебном Одлуком о јединственом начину обрачуна и исказивања ефективне каматне стопе на кредите и депозите, која је донесена од стране директора Агенције за банкарство Федерације БиХ 18.04.2007. године, детаљно разрађен начин и методологија по којој су се обрачунавале и исказивале ефективне каматне стопе на кредите које су одобравале банке и остале финансијске организације. Опћински суд у Мостару је, прије тра-

48 Правна схватања Врховног суда Федерације БиХ, бр. 58 0 П 135023 16 Спп од 25.05.2016. године.

49 Пресуда Опћинског суда у Мостару, бр. 58 0 П 101947 11 П од 17.06.2013. године, наведено према: Стјепо Прањић, „(Не)допуштеност одобравања кредита у СНФ и једностраног мијењања уговореног режима управљања промјенљивом каматном стопом“, *Транзиција*, 34 (2014), 21 и 24

50 Пресуда Жупанијског суда у Мостару, бр. 58 0 Пс 103058 13 Пж од 07.07.2014. године, наведено према: Стјепо Прањић, „(Не)допуштеност одобравања кредита у СНФ и једностраног мијењања уговореног режима управљања промјенљивом каматном стопом“, *Транзиција*, 34 (2014), 25.

жења одлучивања од Врховног суда ФБиХ, био мишљења да се ради о допуштеним кредитима са валутном клаузулом, да је обавеза која се односи на промјенљиву каматну стопу неодређена и неодредива јер нема довољно елемената од којих зависи њена промјена због чега су поједине одредбе уговора ништаве према чл. 47 ЗОО, те да је банка током трајања уговора самовољно и произвољно мијењала каматну стопу на штету корисника у складу са својим одлукама на које корисници нису могли утицати и које су им биле недоступне.⁵¹

2.4. Јудикатура у Републици Хрватској (и ЕУ)

Судска пракса у Републици Хрватској се изјаснила у погледу (а) валутне клаузуле и (б) промјенљиве каматне стопе с аспекта права заштите потрошача. Врховни суд Републике Хрватске⁵² је донио одлуку којом је одбио ревизије банака и удружења потрошача изјављене против другостепене пресуде Високог трговачког суда⁵³, који је по жалбама на пресуду Трговачког суда у Загребу⁵⁴, дјелимично преиначујући, укидајући и потврђујући исту, одлучио да је, најкраће речено, валутна клаузула пуноважна одредба код уговора о кредиту, али да је ништава и непоштена уговорена једнострано промјенљива каматна стопа. Неуједначена је ранија првостепена судска пракса, док је уједначена пракса вишестепених судова. Првостепени Трговачки суд у Загребу је одлучио да су банке повриједиле колективне интересе и права потрошача, чиме су ништаве и непоштене одредбе: а) *о валутној клаузули* у швајцарском франку (банка као трговац није потрошаче у цијелости информисала о свим потребним параметрима битним за доношење ваљане одлуке прије и у току закључења уговора) и б) *промјенљивој каматној стопи* у складу с једностраном одлуком банке и другим интерним актима

51 Вид. спис Опћинског суда у Мостару, бр. 58 0 П 135023 16 П.

52 Пресуда и рјешење Врховног суда Републике Хрватске, бр. Ревт 249/14-2 од 09.04.2015. године.

53 Пресуда и рјешење Високог трговачког суда Републике Хрватске, бр. Пж-7129/13-4 од 13.06.2014. године.

54 Пресуда и рјешење Трговачког суда у Загребу, бр. П-1401/2012 од 04.07.2013. године. У пресуди, овај суд даје у виду студије исцрпна образложења својих ставова на 180 страница, поткријењујући их и ставовима домаће и иностране литературе и судске праксе.

банке („банка и корисници кредитних услуга нису појединачно преговарали и уговором утврдили егзактне параметре и методу израчунавања тих параметара који утичу на одлуку банке о промјени стопе уговорене камате“), а што је у оба случаја имало за последицу неравнотежу у правима и обавезама уговорних страна, чиме је банка поступала супротно одредбама тада важећих Закона о заштити потрошача и Закона о обвезним односима.⁵⁵ Суд је, такође, наложио да банке прекину са описаним понашањем (и забранио им исто у будуће), као и да понуде потрошачима измјену уговорних одредаба тако да главница буде изражена у кунама у износу који је исплаћен у фази кориштења кредита и уз фиксну каматну стопу, у проценту почетно уговореном, јер ће у супротном њихову понуду замијенити пресуда овог суда. Трговачки суд у Загребу сматра да нагли скок швајцарског франка представља основ за примјену клаузуле *rebus sic stantibus*, јер је ријеч „о апрецијацији без преседана, изванредном догађају“, а ко инсистира у овим околностима на испуњењу уговора, тај не поступа у доброј вјери (али ово није било предмет усвајања или одбијања тужбеног захтјева).⁵⁶ Поред претходних аргумената првостепеног и другостепеног суда у погледу ништавости одредбе о промјенљивој каматној стопи према једностраним одлукама банке, Врховни суд Хрватске додаје да исте нису биле ни разумљиве, имајући у виду и терминологију у одлукама банке, те да су исте биле неодређене и неодредиве и супротне начелима облигационог права (равноправности странака, дужности њихове сарадње, једнаких вриједности чинидбе, савјесности и поштења и забране злоупотребе права).⁵⁷ Наведене одредбе нису поштене⁵⁸ ни због тога што корисници кредита нису могли утицати на одлуку банке ни рекламацијом нити могућност

55 Вид. пресуду и рјешење Трговачког суда у Загребу, бр. П-1401/2012 од 04.07.2013. године.

56 Basil Markesinis, Werner Lorenz, Gerhard Dannemann, *The German Law of Obligations*, (Oxford: 1997), 568, према одлуци Трговачког суда у Загребу, бр. П-1401/2012 од 04.07.2013. године.

57 Вид. пресуду и рјешење Врховног суда Републике Хрватске, бр. Ревт 249/14-2 од 09.04.2015. године.

58 Једностране измјене су предвиђене тач. 2 (б) ст. 2 Прилога уз Директиву 93/13/ЕЕЗ само код уговора на неодређено вријеме, што није случај са предметним уговорима. Вид. и предмет Суда ЕУ, бр. Ц-472/10, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1480453423905&uri=CELEX:62010CJ0472>, 29.11.2016, 14:22.

раскида уговора доводи у питање закључак суда. У погледу разлике између камата које су уговорили корисници кредита и камата које је банка касније једнострано одредила, корисници - потрошачи могу посебном тужбом тражити исплату те разлике. У стручној јавности се реферише на (правоснажну) пресуду Жупанијског суда у Задру у којој је суд обавезао банку да исплати кориснику кредита у францима, који је исти отплатио, износ преплаћених камата уз исплату затезних камата на тај износ, док у истој ситуацији, али када су у питању кредити конвертовани из швајцарског франка у еуре, постоје само првостепене пресуде у корист клијената.⁵⁹ У погледу осталог дијела изреке првостепеног суда који смо навели, Врховни суд износи другачије мишљење, првенствено сматрајући да су одредбе о валутној клаузули биле јасне, разумљиве, уочљиве и поштене.⁶⁰ Првостепени суд је изразио став да одредбе о главници и промјенљивој каматној стопи (па и маржи) представљају неограничене варијабле, да је камата једнострано промјенљива, да су формуле садржане у општим условима пословања неразумљиве потрошачу и да постоји само спољашњи привид да постоје критеријуми који чине обавезу одредивом, а да суштински иста није ни одређена ни одредива према ЗОО.⁶¹ Валутна клаузула је уведена у Хрватској Законом о измјенама и допунама ЗОО-а из 1994. године којом је измијењен тадашњи чл. 395 ЗОО-а са ретроактивном примјеном, а исту предвиђа и ЗОО из 2005. године. Ријеч је о прихваћеном институту који се уговара ради очувања стварне, реалне вриједности износа главнице.⁶² Према мишљењу овог суда, ништа не упућује на то да су банке имале сазнања, односно да су могле предвидјети кретања на свјетском нивоу у погледу франка нити су извјесно могле рачунати на то, а алеаторност је присутна код уговора о кредиту.⁶³ Такође, Врховни суд није прихватио позивање удружења пот-

59 Удруга „Франак“, <http://udrugafanak.hr/konacno-prva-prava-pravomocna-presuda-zavracanje-preplacenih-kamata/>, приступљено 29.11.2016, 14:33.

60 Вид. пресуду и рјешење Врховног суда Републике Хрватске, бр. Ревт 249/14-2 од 09.04.2015. године.

61 Вид. пресуду и рјешење Трговачког суда у Загребу, бр. П-1401/2012 од 04.07.2013. године.

62 Вид. пресуду и рјешење Врховног суда Републике Хрватске, бр. Ревт 249/14-2 од 09.04.2015. године.

63 Супротно вид. пресуду и рјешење Трговачког суда у Загребу, бр. П-1401/2012 од 04.07.2013. године.

рошача као тужиоца на пресуде Врховног суда Аустрије бр. 80666/12 и мађарског суда Курије бр. ГПЈ 2/2014, као и Суда правде Европске уније бр. Ц-26/13 од 30.04.2014. године због тога што није истовјетан чињенични супстрат у погледу ових спорова и хрватског спора⁶⁴ Наиме, пред мађарским судом се поставило питање допуштености уговарања одредби о валутној клаузули у швајцарском франку код уговора о кредиту, на основу чега су банке износ одобрене главнице кредита обрачунавале и исплаћивале потрошачу на основу куповног курса швајцарског франка, док је обрачун анuitета кредита вршио на основу продајног курса швајцарског франка, пребацујући курсну разлику на терет потрошача. У погледу пресуде Врховног суда Аустрије спорне су биле уговорне одредбе којима је кредитна обавеза уговорена уз валутну клаузулу у швајцарским францима замијењена валутном клаузулом у јапански јен. Пресуда Суда правде Европске уније донесена је поводом захтјева за претходно одлучивање упућеног од стране мађарског суда према чл. 267. Уговора о функционисању ЕУ. У вези са питањем мађарског суда, Суд правде ЕУ је, у битном, одлучио да потрошачи који склапају уговоре о кредиту у страниј валути морају приликом отплате кредита имати могућност да процијене економске посљедице примјене другачијег курса (продајни курс валуте) од онога који се примјењује на обрачун износа кредита приликом његове исплате (куповни курс валуте), те да национални судија може непоштено одредбу замијенити одредбом националног права како би поново успоставио равнотежу између уговорних страна и како би одржао ваљаност уговора.⁶⁵ Одлучивање је било у вези са Директивом Вијећа 93/13 ЕЕЗ од 05.04 1993. о непоштеним условима у потрошачким уговорима.⁶⁶

64 Без обзира што Р. Хрватска није била чланица ЕУ у вријеме покретања спора, на спор се примјењује домаћи пропис о заштити потрошача, који се треба тумачити у духу права ЕУ, према Споразуму о стабилизацији и придруживању из 2005. године.

65 Вид. више у пресуди Суда правде Европске уније, бр. Ц-26/13 од 30.04.2014. године, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:62013CA0026&qid=1480451520921&from=HR>, 29.11.2016, 11:03.

66 Вид. и мишљење независног адвоката N. Wahla у предмету Суда правде ЕУ, Ц-26/13, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1480453836730&uri=CELEX:62013CC0026>, приступљено 29.11.2016, 12:01.

3. ЗАКЉУЧАК

Уочава се да је разнолика судска пракса, али и то да се иста приближава кад су у питању неки институти. Може се говорити о „хиперпродукцији“ судских одлука о питањима проистеклим из уговора о кредиту са валутном клаузулом у швајцарском франку. Већина одлука је доступна јавности, па иста може дати свој суд о стању судске праксе. Могу се издвојити питања којима су се бавили судови. Најчешће је пред судовима било спорно да ли је дозвољено уговарање валутне клаузуле, да ли је дозвољено уговарати промјенљиву каматну стопу и у вези са тим питање њене јасноће и разумљивости кориснику кредита, као и то да ли се може раскинути уговор због наглог скока швајцарског франка (промијењена околност). У зависности од прописа односне земље, некада се суд бави питањем поштености таквих одредби (заштита права потрошача), а некада са становишта класичних института облигационог права.

Кад имамо на једном мјесту синтетички представљену судску праксу и њене ставове, постоји ли хрватско, српско или босанско-херцеговачко рјешење разматраних проблема? Може се рећи да постоји евентуално у оквиру тих држава, али не као рјешење за све државе. Истоврстан је чињенични догађај, али нису исте чињенице, па ни правни основи тужбених захтјева и релевантни прописи.

О ставу судске праксе се може говорити кад постоје одлуке највиших судских инстанци. Како у појединим државама нема коначног става највише судске инстанце, не може се прогнозировать какав ће бити даљи ток. Чини се да је на судску праксу, односно судове пао терет разрјешења ових проблема, иако се у појединим земљама ишло и у правцу активности законодавца. Тешко је са сигурношћу прогнозировать даљи ток (једнообразног) рјешавања овог проблема.

Dejan Pilipović^{67*}

THE VIEW ON THE CURRENT JUDICIAL PRACTICE IN SELECTED COUNTRIES CONNECTED WITH THE „SWISS FRANC LOANS“ CASE

Abstract: *The author points to the legal problems arising in the application of law in connection with the „Swiss franc loans“ case and explains the basic legal categories relevant to the understanding of the issues in the judicial practice. It is a problem in terms of the loan agreement with foreign currency clause in Swiss franc incurred due to the jump of the Swiss franc. The accent is put on the study of judicial practice in the Republic of Serbia, Montenegro, Bosnia and Herzegovina (RS and FBiH) and the Republic of Croatia (and the EU). The author, with the synthetic view on the current judicial practice available in selected countries, segregate from the numerous court decisions, legal issues that were dealt with by courts, citing the courts and the arguments that he considers relevant for the understanding of the views expressed. The courts of those countries, sometimes, had a different answer to the controversial (contract law) matters, and the author recognizes these differences, but also common features and tries to comment on the situation in the jurisprudence.*

Keywords: *judicial practice, „Swiss franc loans“ case, the loan agreement, foreign currency clause, the Swiss franc*

67* L.L.M, Assistant at the Faculty of Law, University of Banja Luka.
E-mail: d.pilipovic@pravobl.org

ЛИТЕРАТУРА

Уџбеници, монографије и чланци:

1. Васиљевић, Зоран. *Права и обавезе из уговора о кредиту*. Бања Лука 2015.
2. Markesinis, Basil, Lorenz, Werner, Dannemann, Gerhard. *The German Law of Obligations*. Oxford 1997.
3. Мораит, Бранко. *Облигационо право*. Бања Лука 2010.
4. Перовић, Слободан. *Облигационо право*. Београд 1980.
5. Поповић, Витомир. „Уговор о кредиту и валутна клаузула у иностраној валути“. *Правна ријеч*, 29/2011.
6. Прањић, Стјепо. „(Не)допуштено одобравање кредита у СНФ и једностраног мијењања уговореног режима управљања промјенљивом каматном стопом“. *Транзиција*, 34/2014.
7. Субић, Весна. „Банкарски уговор о динарском кредиту са валутном клаузулом, пуноважност и раскид - приказ судске праксе“. *Грађанска секција - Округли сто „О спорним питањима примене права у грађанској материји“*. Врњачка Бања 2016. Доступно и у *Билтену Врховног касационог суда*, 3/2016, као и на интернет страници: http://www.sudskapraksa.com/2250-GRADJANSKA-SEKCIJA---OKRUGLI-STO--- , 25.11.2016, 10:45.
8. Тодоровић, Мара. „Уговор о кредиту“. *Правни живот*, 4-5/1989.

Судске одлуке:

1. Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 650/15 од 01.04.2015. године.
2. Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5312/15 од 01.10.2015. године. *Билтен Апелационог суда у Београду*. 8/2016.
3. Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 5432/14 од 03.06.2015. године.
4. Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 560/15 од 10.06.2015. године.
5. Пресуда Апелационог суда у Београду, бр. Гж. 598/16 од 03.02.2016. године.

6. Одлука Привредног апелационог суда у Београду, бр. Пж. 924/15 од 27.08.2015. године.
7. Пресуда Апелационог суда у Новом Саду, бр. Гж. 1781/16 од 01.09.2016. године.
8. Одговори на питања привредних судова који су утврђени на сједници Одјељења за привредне спорове Привредног апелационог суда од 03.11.2015, 04.11.2015. и 26.11.2015. и Одјељења за привредне преступе и управно-рачунске спорове од 30.11.2015. *Билтен судске праксе привредних судова*. 4/2015.
9. Пресуда Вишег суда у Новом Саду, бр. П. 27/2015 од 11.02.2016. године.
10. Пресуда Вишег суда у Подгорици, бр. Гж. 5754/12-11 од 01.10.2013. године.
11. Пресуда Основног суда у Подгорици, бр. П 4839/11 од 08.11.2012. године.
12. Правни став Врховног суда Црне Горе, Су. I бр. 166-2/16 од 10.06.2016. године.
13. Пресуда Основног суда у Бањој Луци, бр. 71 0 П 150675 12 П од 20.12.2013. године.
14. Пресуда Окружног суда у Бањој Луци, бр. 71 0 П 150675 14 Гж од 09.02.2016. године.
15. Правна схватања Врховног суда Федерације БиХ, бр. 58 0 П 135023 16 Спп од 25.05.2016. године.
16. Пресуда Опћинског суда у Мостару, бр. 58 0 П 101947 11 П од 17.06.2013. године.
17. Пресуда Жупанијског суда у Мостару, бр. 58 0 Пс 103058 13 Пж од 07.07.2014. године.
18. Спис Опћинског суда у Мостару, бр. 58 0 П 135023 16 П.
19. Пресуда и рјешење Врховног суда Републике Хрватске, бр. Ревт 249/14-2 од 09.04.2015. године.
20. Пресуда и рјешење Високог трговачког суда Републике Хрватске, бр. Пж-7129/13-4 од 13.06.2014. године.
21. Пресуда и рјешење Трговачког суда у Загребу, бр. П-1401/2012 од 04.07.2013. године.
22. Предмет Суда правде ЕУ, бр. Ц-472/10, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1480453423905&uri=CELEX:62010CJ0472>,

29.11.2016, 14:22.

23. Пресуда Суда Европске уније, бр. Ц-26/13 од 30.04.2014. године, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:62013CA0026&qid=1480451520921&from=HR>, 29.11.2016, 11:03.
24. Мишљење независног адвоката N. Wahla у предмету Суда правде ЕУ, Ц-26/13, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?qid=1480453836730&uri=CELEX:62013CC0026>, 29.11.2016, 12:01.
25. Пресуда Врховног суда Аустрије бр. 80б66/12.
26. Пресуда мађарског суда - Курије бр. ГПЈ 2/2014.
27. Удруга „Франак“, <http://udrugafranak.hr/konacno-prva-prava-pravotосna-presuda-za-vracanje-preplacenih-kamata/>, 29.11.2016, 14:33.

Законски прописи:

1. *Закон о облигационим односима* („Службени лист СФРЈ“, бр. 29/78, 39/85, 45/86, 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“, бр. 17/93, 3/96, 39/03 и 74/04, у даљем тексту: ЗОО).
2. *Закон о измјенама и допунама Закона о банкама* („Службени гласник Републике Српске“, бр. 116/11).
3. *Закон о девизном пословању* („Службени гласник Републике Српске“, бр. 96/03).
4. *Закон о девизном пословању у ФБиХ* („Службене новине ФБиХ“, бр. 35/98 и 47/10).
4. *Закон о заштити финансијских услуга* („Службени гласник Републике Србије“, бр. 36/11).
5. *Закон о конверзији кредита у швајцарским францима* („Службени лист Црне Горе“, бр. 46/2015 и 59/2016).